

Tara Noastra

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL V

Nr. 6

10

FEBRUARIE 1924 KIR. GAZDASAGI AKAI
KÖNYVTARA

szám.

In acest număr: Eclipsa intelectuală de Octavian Goga; Octomvrie, poezie de George Voevidca; Fragmente obscurantiste: Filosoful de G. Bogdan-Duică; Dadaism, cubism et caetera de Alexandru Hodoș; O societate necesară de Ion Gorun; Pe la toate porțile... de Moise Nicoară; Nevasta lui Gavrilă Lungu de Septimiu Popa; Ungaria și conferința dela Belgrad de M. Rucăreanu; Gazeta rimată: Artă geometrică de Marcel Paralelipiped; Insemnări: Comisarul Alexandru Ruja, Moartea lui Wilson, Intre amici, Altă broșură, Binefăcătorii Ardealului, „Cetățile melancoliei”, Laburiștii noștri, Fapte diverse, Răsfoind revistele, Cărți noi, etc. etc.

ca
me,
ostr:
toru
tribu

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIAȚA CUZA VODĂ NO. 10

Un exemplar 8 Lei

Ţara Noastră ^{szám}

Eclipsa intelectuală

Sunt aproape doi ani de când o fierbere nepotolită s'a sălăşuit la Universităţile noastre şi de când pacea binefăcătoare a dispărut de printre rândurile studenţimii.

Tineretul se plânge necontentit de mizerii materiale care-i îngreunează viaţa şi-i răpesc seninătatea necesară studiului. Băieţii de ţărani trecuţi la carte se văd părăsiţi şi fără adăpost pe băncile universitare. Din sărăcia de-acasă nu poate veni nici un sprijin care să le uşureze rostul, iar statul cu dărnicia lui măsurată nu se prea gândeşte să ocrotească prin căminuri sau burse plâpândeale lor începuturi de proletari ai cărţii. Paralel cu sbuciumul acestor desrădăcinaţi dela ţară, treziţi peste noapte la conştiinţa realităţii crude, copiii norocului se lăfăiesc în grămezi de bunătaţi. Străini de neam şi pământ, rotunzi şi rubiconzi, porodiţe de samsari îmbogăţiţi pe repezeală, ei îşi strigă împrejur veselia obraznică, lăsând să cadă din chiotul lor indiscret bolovani pe nervii torturaţi de decepţii şi revoltaţi de foame. Rezultatul se cunoaşte. De doi ani încoace masele studenţeşti se agită ridicându-se împotriva intruşilor şi mai ales cerând o grabnică intervenţie a societăţii ori a organelor de stat, fără de care viitoarea generaţie intelectuală la noi creşte cu sufletul otrăvit, sau se prăbuşeşte în nefiinţă.

Ecoul neobişnuitelor protestări de până acum n'am putea zice că e din cele mai laudabile. Societatea, e drept că a înregistrat primejdia nou-veniţilor care-au coplesit ţara şi-a pronunţat un unanim ostracism moral împotriva lor, rămas platonice şi fără consecinţe, ajutorul efectiv însă pe seama studenţilor nu s'a înjghebat afară de contribuţiile unor suflete caritabile. Cât despre stat, el a rămas şi pe mai departe în rolul lui de rău platnic, încercuit de indiferenţă. Mizeria creşte ca mai înainte. Aripile ei negre se întind de-asupra minţii celor douăzeci de mii de tineri, care sunt cel mai real razim al existenţii

noastre de mâine. Ce va ieși din această amărăciune, care pentru moment pare a se fi retras într'o mocnire surdă? Știe Dumnezeu. Probabil o depresiune morală crescândă, bună să ascundă în adâncimile ei toate sămânțele sguuirilor sociale din viitor...

Abia s'a atenuat în câțva agitația în Universități și-o mișcare nouă a izbucnit, tot atât de dureroasă ca cea dintâi.

Pe urma studenților s'au urnit de astădată profesorii exasperați de soarta lor, afișând reproșuri și revendicări. Procesul sufletesc e analog în amândouă taberele, și la dascăli ca și la elevi. Sfetnicul de căpetenie e și aici foamea care alungă nemulțumirea pe buze. Sunt atâtea și atâtea neajunsurile tagmei. Statul a plasat dela început în problema învățământului același spirit de pripeală ca și în alte ramuri. Mâniat numai de lozinca de-a crea cât mai multe școli a improvisat un numeros personal didactic în parte necorespunzător misiunii ce i s'a încredințat. Cu deosebire în provinciile alipite, unde un număr considerabil din profesorie a fost pregătit în cursuri de câteva luni, la catedră, a devenit adesea un loc de refugiu al multor elemente nepotrivite. Nivelul școalelor, firește, a scăzut pe urma acestor dascăli *ad hoc*, recrutați din teologi, ceferiști sau ajutoři de percepători, cum ni se spune că există cu duimul în Basarabia. Înghetată odată această formidabilă armată cu problematic armament, s'a gândit cineva la onesta ei aprovizionare? Iată chestiunea care se pare a nu fi preocupat îndeajuns pe cei chemați. În ori-ce caz retribuțiunea profesorilor secundari n'a ținut pas cu necesitățile multiple ale scumpirii traiului care-au împins întregă funcționăria la marginea prăpastiei. Cu leafa lui inferioară câștigului unui șofer, chelner sau pantofar de mahală, profesorul de liceu nu-și poate asigura bucătura zilnică de pâine, necum să mai fie în stare să-și menajeze cele mai elementare exigențe ale demnității de intelectual. Profesorii nu pot să trăiască cu salariul lor actual, acesta e adevărul.

Care a fost urmarea imediată a îngustimii de retribuție pe toată șcara funcționarilor? O slăbire a resorturilor morale în raport direct cu foamea lor. Din această decompoziție sufletească s'a născut lărgă noastră destrămare de fie-ce pas. Slujbașul, sub teribila presiune a stomacului, a început să-și repare norocul singur. Așa s'a inițiat, cred eu, Vlășia grozavă a bacșișurilor, așa s'au pornit pe drumul milionului și șefi de gară și șefi de siguranță și subprefecți și atâți liferanți de cărciume din birourile administrației financiare. Așa s'a înfiripat în urul nostru o stupidă atmosferă pestilențială în care mișună toate ispitele și pânđește la răspântii crima.

Profesorul în goana asta înspăimântătoare de auto-ocrotire, ce putea să facă? Aruncat la un liceu din provincie sau din capitală, era prin însăși meseria lui imunizat de ori-ce tendință ilicită în corijarea sorții. El era scos din raza bunurilor materiale și plutea în plină abstracțiune, care nu se cumpără și nu se vinde. Rezultatul e, că dintre toți săracii României mari, acești bieți dascăli au avut să suporte cele mai penibile lipsuri. Prin diversele centre culturale ei o duc greu, sunt declassați de mizerie și apar în postura jalnică de

păzitori ai celui mai trist patrimoniu. În capitală s'au negustorit și dâșii, ca să-și ușureze traiul. Cutare, de pildă, desface geografie cincizeci de ore pe săptămână pela școlile particulare, altui filologie clasică, și-asa mai departe. Este de sigur o marfă ușoară lansată de cea mai nenorocită speță din câte-a cunoscut vreodată taraba pusă sub protecțunea Minervei și necercetată de binefacenile lui Mercur...

Acum că n'o mai pot scoate la cale nici într'un chip au început să se miște în toate colțurile și unii sunt pe cale să-și deie demisiile dintr'o slujbă vitregă care i-a martirizat. Starea deplorabilă a învățământului deci, supus unei crize permanente pe urma introducerii elementelor nepregătite, se va resimți și mai mult prin frământările actuale. S'ar părea astfel că după fatala diminuție de inteligență care-a intervenit la noi din clipa când un act de justiție istorică a făcut să lucrăm pe-o vastă suprafață, astăzi ne apropiem de-o totală eclipsă intelectuală.

Este o evoluție, nu-i așa, onorat public?...

Pentru moment frumoasa noastră țară e California samsarilor care de ani de zile practică legenda regelui Midas pe spinarea tuturor. Inchipuiți-vă, ce bine le va fi lor atunci, când întunecimea se va coborî completă și, sub stratul gros al analfabeției nu va mai mișca nimic...

Trăim în era binecuvântată a concepției care preconizează economiile forțate ca suprema dogmă a vieții de stat, hai s'o facem și pe asta: *economie de lumină*...

OCTAVIAN GOGA

Octomvrie

Tristeți cad, ca și-un sombru tort...
Pe pajști paște pâcla sură...
Pământul strâns sub zări de zgură
e stîns ca chipul unui mort...

Copacii-aprinși de toamnă 'ncep
să'și picure în vînt văpaia —
și 'n drumul văduviei, ploaia
își târâe cernitul crep...

GEORGE VOEVIDCA

Toamnă rodnică...

Sub belșug de roade coapte-și pleacă umerii grădina,
Doarme 'n fiecare frunză aurul furat din soare,
Ca un glas din altă lume plînge-un fluer pe ponoare,
Și pe dâmburi prinse 'n zare, pete mari a'tîns rugina.

Vînt avan, pornit pe jafuri, talia florilor o 'ndoaie
Pe când toamna, gospodină cu ochi umezi, plete sure,
Peste câmpuri, peste sate, peste vîrfuri de pădure
Din nori grei, ca dintr'un uger, mulge picuri grei de ploaie...

ZAHARIA STANCU

FRAGMENTE OBSCURANTISTE*)

FILOZOFUL

„pentru îmbogățirea civilizației
universale a omenirii“.

*El însuși, în
prefață.*

„Filosofia este cercetarea care năzuiește să fie o înțelepciune sau o armonie între diferitele noastre cunoștințe, pentruca astfel să ne facă mai fericiți decât suntem“.

Definițiunea vrea să fie populară, cum *nu* este bine să fie, când se fixează înțelesurile unor vorbe grave, ca de exemplu vorba *filosofie*.

Dar aceasta nu supără mult pe celce știe ce este filosofia; iar celuiice nu știe definiția populară îi spune, totuși, ceva.

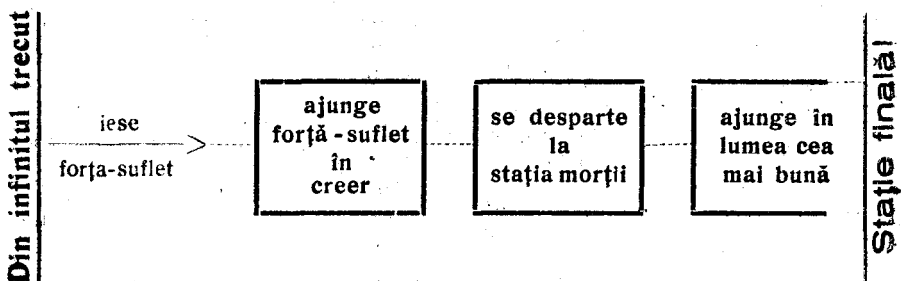
Altceva este, pentru mine, în cazul de față, interesant: Din definiție reiese că filosofia este *schimbătoare*, deoarece cunoștințele de armonizat sunt schimbătoare; și, deci, și filozoful trebuie să-și modifice „armoniile“ după noile sale inspirațiuni din felurite *științe*. De aici conchidem, mai departe, că filozoful trebuie să studieze mai cu seamă premisele sale, adecă: *științele*, pentruca în concluzie să nu ajungă, fără să vrea, la „armonii“ alterate de a sa neștiință. Ceice cad în păcatul neștiinței nu mai sunt filozofi, ci *filozofaștri*.

Dintre științele lumii, cele mai aproape de „armoniile“ filozofice sunt cele care se ocupă cu sufletul, cu acest misterios, care se mani-

*) Subt rubrica aceasta (care cade în răspunderea mea personală) voi discuta, la prilejuri notabile: idei, figuri, mișcări etc., despre care sânt sigur că constituie o oprire pe loc a cugetării publicului altfel doritor de libertate și realism progresiv. Cum eu nu pot ceti tot ce se publică, oricine (mai ales din Ardeal) m'ar obliga la recunoștință, dacă mi-ar trimite probe, scăpate din vedere, dar vrednice să fie supuse unui examen critic, și la acest loc. G. B. D.

festează în multe feluri, adeseori bine *cunoscute*, adeseori obscure încă. Deci și noțiunea: suflet atârnă de modificările ce i le aduc rezultatele științelor. Dar filofastrul încântat de propria producție neștiințifică nu voește să audă de biologie ori fiziologie, ci le neagă; și tipărește: „Trebuie să filosofăm. Și astfel am vedea poate¹⁾ că ceea ce numim *suflet* nu este o simplă funcție a creierului, așa *după cum afirmă unii savanți fiziologiști*, ci un suflet *cu adevărat*, adică o forță care se slujește de creier ca de un instrument, pentru a străbate materia acestei lumi schimbătoare, în vederea unei lumi mai bună, mai spirituală mai vecinică“. *Funcție* zic științele; „suflet cu adevărat“, zice... filosoful, care de sigur nu știe, nici nu are de unde să știe, ce va fi însemnând „*cu adevărat*“ față de „*funcție*“, care este chiar constatată adevărată.

Așadar sufletul cel „cu adevărat“ are ca „instrument“ — creierul; și-l are, pentruca să străbată din creier spre *alte* lumi mai bune; și este o forță. Figurat afacerea ar merge după această schemă:

Asupra călătoriei acesteia năzdrăvane a sufletului celui „cu adevărat“ suflet adecă: nedestructibil, real, în drum spre altă lume, filofastrul nu dă lămuriri științifice, ci visuri antice, ale unei omeniri primitive, fantasmatoare, distractive, uneori frumoase, dar goale de știință, goale ca pușorul abia ieșit din coaja oului. Spre acest primitivism duce și basmul filosofic care-și îngăduie să se desfășure pe o catedră universitară.

Amănuntul, arătat în schemă, l-am cules ca prolog la explicarea cea mai însemnată a oricărei metafizice: la tâlcul lumii, dela al căreia tâlc atârnă în oare-care măsură și tâlcul vieții, și purtarea vieții.

Ce este, dar, lumea?

„Lumea consistă *într'un spirit care străbate o materie*“ și încă „*nu la întâmplare*“, ci „*cu ordine*“, „*suind o scară*“. Spiritul și materia sunt „*stabilite precedent*“.

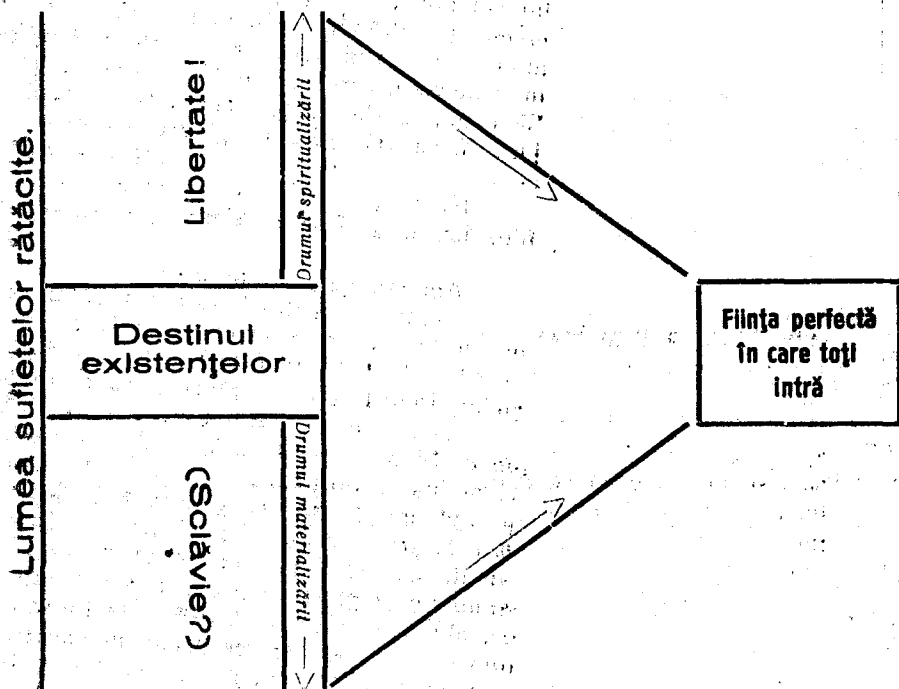
Nu mai atât? Nu, amicilor cetitori curioși; va fi fost mai mult: La „precedența stabilirii“ au asistat... mărtori; aceștia au văzut cu ochii lor (tot precedent stabiliți), cum, matematiceste cântărite, forța-suflet și materia au intrat în raport; și astfel au constituit dualismul esențial universului. Din acei mărtori (mie necunoscuți) s'a derivat filosofia prelungită până într'o sală universitară.

¹⁾ „Poate“ conține un rest de sfiială științifică.

„Este deci un dualism“.

„Adică orice existență pe această lume este un suflet încătușat într'un corp, dar în așa chip că ea ocupă treapta unei scări, pe care are libertatea de a se sui prin spiritualizarea materiei, și a se coborî printr'un proces invers. Locul și timpul încătușerei sufletului, precum și însușirea de a se libera alcătuiesc ceea ce se chiamă *destin*. Iar conștiința însușirii de a se libera și exercitarea acestei conștiințe formează ceea ce se numește *libertate*. Cu alte cuvinte, totul se petrece cași cum fiecare parte a lumii, în diferitele momente ale existenței sale, ar avea anumite funcții de îndeplinit în acest uriaș laborator: lumea, unde de veacuri se făurește scara care trebuie să ne ducă spre ființa perfectă în care să intrăm cu toții, alcătuind unitatea unei armonii universale. Și așa izvorește armonia din biruința spiritului asupra materiei. Materia însăși se lasă călăuzită de spirit prin superioritatea acestuia. Lumea este realizarea inteligibilului în sensibil. Dar această înfăptuire nu se face oricum, ci printr'o scară de idealuri. Lumea este un spiritualism. Inșă acest spiritualism, la rândul său, este un idealism. Și datorită acēstuia, dualismul devine un acord“.

Citesc, recitesc; dau pînteni fantaziei, să-mi arate real ce a putut gândi... filosoful textului de mai sus; vai, din negurile mixturai teiste, dualiste, spiritualiste pot culege numai o schemă (liniară), pe care cetitorul este rugat a și-o închipui enormă, proiectată în universul atârnat într'un *nuștiu ce material* și mai mare:

Pe-atunci, pe când în univers începea procesul (1) arătat, era un „singur drum”; și pe drum „un singur suflet” — da, da, vă rog a controla la pagina 24, rândul 9 și 8 de jos —; acel singur suflet avea libertate spre spiritualizare; dar el a întors drumul, a păcătuț (bietul), a pierdut drumul bun și, ca să-l regăsească, s'a împărțit în sufletele, în „mii de suflete *mai mici*: indivizi, națiuni sau rase, pornite în căutarea aceluiaș țel”. Indivizii, națiunile, rasele doară atâta așteptau, să vie particulele din singurul suflet drumeț și să intre 'n ei și 'n ele ducându-le spre „acelaș țel”. Adecă spre ființa în care intră toți!

Drumul este greu, ne spune pagina 25. Este așa de greu, încât unii, ca să scape de sarcina spiritualizării, se sinucid. Sărăcii, proștiți Sinucigându-se își „închipuesc (zice filozoful) că, dând drumul sarcinei, la vale, ei au scăpat de ea. Irsă, în *realitate**) ei o *reiau dela capăt*, spre a mai trece pe drumul străbătut. Pe când, dacă și-ar fi urmat calea cu răbdare, ei ar fi fost de mult mai aproape de mântuire, adecă de intrarea în ființa în care, totuși, toți intră.

Ajuns la această pagină poetică mi-am zis: De ce eu nu m'aș sinucide? Voiu fi eu materie materialisimă, dar în viața asta am avut și plăceri sufletești, la care oricând m'aș întoarce grăbit. Ah, jocurile acelea depe Coastă și de pe Tâmpă; răcorosul Stejeriș și în umbrele lui cei doi ochi negri ai primelor mele versuri (nepublicate); câmpul mamei și întâiele mele munci agricole înrouate; nicio grijă lângă mine; nimic mai greu decât puteam împlini cu sprinteneala mea, afară de matematica nervosului Nastase și blândului Pandeli; și altele și altele. Să le iau „dela capăt”, cum zice... filozoful! Și încă așa de ieftin: mănânc cu sângele meu un glonte. De ce nu m'aș sinucide, ca să mai duc odată sarcina uneori așa plăcută a vieții?

Nu se poate! Nu vreau de loc! N'am nicio încredere în promisiunile filozofastrului! Prefer să mă spiritualizez înainte... Nu mă sinucid!

Am răsufolat; și continuu.

Pentru mine toată valoarea cărții se reduce la acest unic moment de amintiri și la ademenirea învinsă de-a încerca — teoretic — în noaptea de Crăciun (când scriu) ce Faust a încercat în noaptea Paștelor. Pentru această plăcere, aș putea să iert mult. —

Dar sunt și „suflete cu adevărat” naive, care cred *in verba magistri*. Se vor fi găsinđ 1, 2, 3 care să lunece pe drumul acestei fel de comedioase spiritualisări; să-și bată capul cu înțelesul ei și să nu înțeleagă nimic; nici să găcească îndată că această filozofie este o *izbire în fireasca logică și în firescul bun simț* cu care tinerii (și tineretele) vin la Universitate crezând că în ea vorbesc numai oameni cari ce spun au și gândit până la capăt. Acești 3 (*faciunt collegium!*) trebuie să afle dela cineva că astfel de filozofie, milos, o admit și eu pe undeva — de ex. în cerdacul mănăstirii Cernica, ascultată de câțiva pletoși călugări soioși, cari au fost și la muntele Athos, și mai ales de unul care...

*) *In realitate!* Asigur pe cetitor că cuvântul există în scriere.

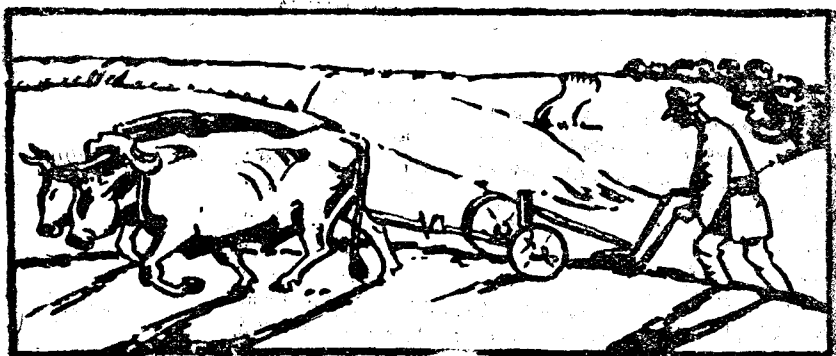
Acolo, da!

Aici însă, într-o Universitate deschisă în veacul XX, va trebui să înceteze.

G. BOGDAN-DUICĂ

Un obscurant anonim. În *România* din 17 Ianuarie — adică: în gazeta partidului național din București — cetesc o notiță a corespondentului său din Sibiu privitoare la o conferință a mea (ținută acolo) despre S. Bărnăuțiu, pe care *am pretenția a-l cunoaște mai bine, decât oricine*, și pe care l-am expus *cum a fost*, nu cum l-au înfățișat (*fals*) predecesorii biografi. Biografia mea se dă chiar acum la tipar și va sta în curând în fața judecății criticilor cari au curajul a și iscăli. Cu aceștia voi vorbi și eu, dacă va mai fi nevoie. Dar, pentruca să se vază, că la o conferință din domeniul *istoriei filozofiei dreptului* a putut asista și un corespondent, care, nu a înțeles nimic, reproduc notița: „Dumineca trecută, d-l profesor Bogdan Duică la invitarea comitetului aranjator, a vorbit despre S. Bărnăuțiu. Scoate în relief caracterul revoluționar al lui Bărnăuțiu, fire răsărită și învăpăiată. Aduce câteva note nouă, originale, dar, în lipsa unei temeinice dovediri, cam exagerate. Puteau să lipsească observările mai mult cinice, decât ironice. Pe Bărnăuțiu ni-l prezintă ca pe un imitator servil al germanului Krug, ne-aflând nimica originalitate în toată munca lui frământată“. Anonimul crede, probabil, că a dovedi *isvoarele* unui scriitor este o probă de cinism (adecă de nerușinare); eu cred că este un merit științific. Și — fie sigur oricine — mi se va recunoaște meritul de a fi dovedit că Bărnăuțiu a fost școlarul lui Krug, pe care l-a aplicat cu curaj, relațiilor dela noi și că la Iași, a tradus pe *Rotteck, Beck și Niemeyer*, despre care dl Marin Ștefănescu la apariția cărții sale despre filosofia românească, nu aflase, căci altfel, ar fi spus dsa, nu eu, la ce filosofies'a adăpat S. Bărnăuțiu. Inșă, pentru ce să fie dl M. Ștefănescu dator a ști ce ardelenii n'au putut descoperi dela 1864 până la 1924? Sau ce n'au voit să descopere... Ardelenii au nevoie de o refacere *realistă a întregii* lor istorii; fraza naționalistă, după eliberare, nu mai are mult înțeles; nu mai avem nevoie de stărniri declamatorii ale sentimentelor; ba, prezentul cere imperios să ne deprindem cu vederea științifică rece, care cumpănește nepărtinitor și oamenii, și faptele. Cartea mea despre S. Bărnăuțiu, cași cea despre G. Lazăr, în acest spirit le-am scris. Dar cum eu sunt om milos și nu pot privi indiferent la durere, sfătuiesc pe anonimul corespondent să nu cetească acele cărți, să fugă de durerea de a le citi și de a — nu pricepe.

G. B. D.

Dadaism, cubism, — et caetera...

— Sau capacitatea de export a geniului românesc —

Am așezat acum câțva timp, în paginile *Țării Noastre*, câteva nevinovate obiecțiuni asupra formelor de împrumut cu ajutorul cărora o seamă de scriitori ai generației tinere, unii înzestrați cu reale însușiri, încearcă se reconstruiască pentru uzul viitorimei, ceea ce ei numesc poezia românească nouă.

Intovărășisem constatările noastre de un surâs compătimitor. Poezia nouă! Există oare o poezie, care să merite acest nume, și pe care să trebuiască s'o îndepărtăm, ca pe o otreapă nevrednică, din apropierea inimilor noastre? Noi credeam, și credem mereu, că poezia adevărată, una și eternă, nu iese din uz și nu se învechește niciodată. Această erezie artistică, în ghiarele căreia ne-au înglodat îndelungate lecturi, a ridicat împotriva noastră îndgnete protestări și amare reproșuri. Conferința dlui Octavian Goga despre „Ideia Națională“ a fost ca o trâmbiță de alarmă. O revistă săptămânală s'a înființat în Capitală dinadins pentru a ne învăța ce e arta modernă și pentru a ne indica isvorul de unde rămâne să sorbim de-acum nainte duhul european al plâpândeii noastre culturi. Literatura de import a găsit prin urmare apărători. Strâmbele ei calapoade sunt păzite ca sfintele table ale lui Moise. Vom avea mult de furcă, prin urmare, cu îndârjiții inovatori.

Cu toate acestea, vina noastră nu fusese atât de mare. Inregistrasem, pur și simplu, în câmpul scrisului românesc, unele ciudate accente de străinism și o inexplicabilă tendință de renegare a trecutului. Ni se părea că temeliiile pe cari ne așezăm civilizația noastră sunt îndestul de voinice, pentru ca semnele de oboseală ale unor aspecte străine să nu poată constitui pentru noi înși-ne puncte de sprijin în

viitor. Și, pentru că era vorba despre literatură, opuneam rețetelor de fabricație, importate de peste graniță, desfășurarea firească a tradițiilor noastre proprii.

Versurile așa zișilor „poeți noi“, mărturisim drept, nu ne displac totdeauna. Sunt, adeseori, în defilarea abruptă a lipsei lor de armonie interioară, imagini îndrăznețe și surprinzătoare, metafore ingenioase, uneori chiar o interesantă cugetare transpusă în formule plastice. Versificatorii aceștia nu sunt totdeauna niște desmoșteniți ai talentului sau niște farsori ai prozodiei. Dar e altceva care ne displace. Mai întâi, aerul străin, impresia de artificial, lipsa exasperantă de sinceritate, care se desprind din opera acestor creatori de căutate șarade. Apoi, penibila opintea de a spune ceva care nu s'a mai spus, goana după efecte cari îți sar de gât, ridicola sforțare de a fi original cu orice preț. Însfârșit, nu isbuteam să pricepem temerara stăruință cu care se făcea *tabula rasa*, sau, pentru a fi pe placul admiratorilor expresionismului german se declara: *schwann d'riiber*, asupra trecutului. Am citit cândva într-o revistă destul de serioasă, în *Flacăra*, afirmația aceasta, oarecum hazardată, că poezia românească începe abea dela d. Ion Minulescu, și ne-a suprins apoi în ziarul *Patria*, care este tocmai organul unui partid politic hotărât să traiască din moștenirea înaintașilor noștri, o apreciere foarte puțin măgulitoare pentru opera lui Mihail Eminescu.

Mirarea noastră, foarte legitimă, a crescut într-o măsură și mai mare acum, după ce inimoșii voluntari ai modernismului român au scos capul din tranșee, desfășurând înaintea ochilor noștri uimiți, micul lor steguleț înzărzonat ca o sorcovă. Cu o asemenea flamură puștică, e greu să pornești la un război norocos...

Curajul e mare, nu e vorbă. S'ar părea că ne aflăm în fața unei năvăliri impetuoase de forțe virgine repezite să scuture lăncezala în baia căreia ne-am nămolit. S'ar părea că sunt forme inedite în literatură și procedee proaspete în artele plastice, cari nu se *îmbie*, ci se *împun*, cu un drept organic la viață. S'ar părea că e o siguranță drăcească, în interesul căreia se devastează arhivele uitate ale scriitorilor bătrâni și sunt smulse din ramele lor picturi mucegăite, și un irezistibil elan creator fecundează cugetarea și simțirea românească, în ritmuri și în culori amețitoare. *Literatură și artă de import* au fost toate câte s'au scris, s'au sculptat și s'au zugrăvit până acum la noi. Picturile din bisericile vechi românești reprezintă un stil adus aici de călugări greci din Athos și Constantinopol. Romantismul lui Eliade și Alexandrescu e și el romantism de import. Toată literatura secolului trecut e literatură de import. Țărănismul *Vieții românești* și simbolismul dela 1908 sunt, deopotrivă, de import... Și așa mai departe. Singur modernismul, afirmat mai ales dela 1917 în oace, e *un modernism de export*.

Lăsăm la o parte ereziile privitoare la trecut. Dela aceia cari îl denigreză, cum am putea cere înțelegerea lui? Nu ne miră, prin urmare; talmăcirea diformă a influențelor din afară pe care cultura românească le-a avut de suportat, dar pe care bogăția specifică a cugetului românesc și personalitatea lui fecundă le-au înlăturat ca pe o

sgură netrebuințioasă. Argumentul s'ar putea întoarce astfel tocmai împotriva acelor care l'au scormonit prin reminiscențele manualului de limba română din clasa șaptea de liceu. Importul n'a îmbogățit niciodată patrimoniul național al unui popor decât în măsura în care ideile pompate de peste graniță s'au frământat din nou în aluatul propriului său sbucium. Suspînul romantic a fost boala veacului trecut. S'a molipsit de el Europa întreagă, dela lordul Byron până la Pușchin. A fost un romantic, și încă un romantic pesimist, deci, și Grigore Alexandrescu; dar recitiți „Umbra lui Mircea la Cozia” și spuneți, dacă maniera de import nu e covârșită de aerul tare care suflă de pe malurile Otului? Nu despre aceasta suntem însă îndemnați să pomenim acum. Descoperirea de căpătenie este aceasta, că modernismul român a ajuns, atât de repede! o marfă de export foarte căutată pe piața mondială, capabilă să ne asigure o admirabilă valută artistică. Pentru prima oară, așa ni se prezintă socoteala, dăruim *ceva* străinătății, care în fine, ne recunoaște...

Cu drept cuvânt, suntem îndemnați să întrebăm: *ce?* Pe cine dăruim străinătății? Care sunt capod'operele inspirației românești, pe care am reușit să le impunem admirațiunei universale? În ce loc trăiesc fericiții compatrioți, cari au fost aleși de zei să ducă numele de român în metropolele Apusului? Cum se înfățișează fructul genielor lor opintiri? Unde oare le-am putea admira și noi?

Curiozitatea noastră, fără îndoială, e curiozitatea tuturor. Ei bine, iată. În pictură, am dat occidentului, — și occidentul ni l'a sorbit cu o însuflețită lăcomie, — pe cel dintâi reformator al concepției futuriste, pe promotorul reliefulurilor cubiste, pe fantasticul interpret al naturii geometrice, — pe domnul Marcel Iancu. Nu-l cunoașteți? Regret pentru dumneavoastră. Cunoașteți însă, și futurismul și cubismul, de prin alte case. Nu e o plantă născută și crescută pe solul românesc, prin urmare nu poate fi vorba de niciun export. Sminteala în care a căzut o parte, dealtfel neînsemnată, a pictorilor de aiurea, a fost curarisită repede chiar pe pământul unde a apărut mai întâi.

Ne aducem aminte, cu acest prilej, de o ingenioasă farsă. Acum câțiva ani, la o expoziție de asemenea năsbătii anarhice, s'a prezentat un tablou de o covârșitoare zăpăceală, intitulat: *Un apus de soare pe Mediterană*. Pânza a fost premiată cu însuflețire. S'a aflat însă, puțin după aceea, că minunata plăsmuire fusese pictată, cu coada, de un măgar căruia i se adăugase, ca supliment, un nou apendice: câteva pensule muiate în vopsele. Dl Marcel Iancu, nu știm, poate că face parte din aceeaș școală; o fi pi tat, la rândul său, un misterios răsărit de lună pe Marea Neagră. Să ni se permită însă, ca noi să nu socotim cubismul sau futurismul ca artă reprezentativă românească, nici măcar pentru export în Balcani...

Dar, poate vom fi având mai mult noroc în ceea ce privește literatura? Aci dăm peste alt nume necunoscut publicului nostru. E dl Tristan Tzara, despre care ni se spune că a stârnit întregul curent literar din Franța, din Germania, din Elveția și din America, cunoscut sub eticheta de: „dadaism”. Și despre această ciudațenie ați auzit.

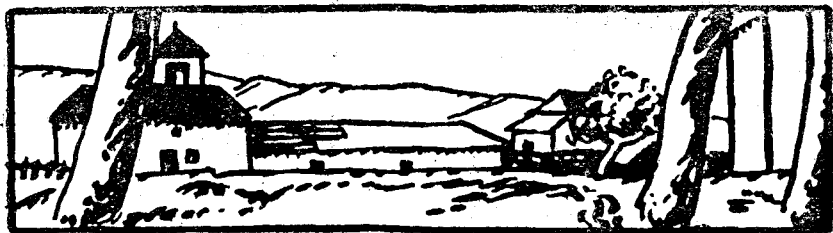
E un fel de cădere programatică în copilărie, o silabiseală găngayă care contraface primitivismul. O poezie bâlăită, cu persistent miros de biberon acrit. Un amestec de dezechilibru nervos și de șarlatanie europeană, care n'a avut niciodată ce să caute în mijlocul unui popor sănătos, pornit spre realizarea idealurilor sale sufletești.

Nu ne învoim să recunoaștem deci pe acești misiți ai geniului românesc. Dar, cel puțin, sunt ei compatrioții noștri? Rămâne de văzut, în ce măsură. Dacă am cerceta actele lor de naștere, am găsi desigur probe neîndojoase despre aceasta. Bunicul dlui Marcel Iancu s'a coborât de pildă în Moldova, pela Mamornița, acum vreo cincizeci de ani, găsim o bună găzduire la Podul Iloaei sau prin Darabani. Dl Tristan Tzara mai are și acum, probabil, ceva veri sau unchi la Krakau. Dar, amândoi acești șefi de școală și exportatori de estetică revoluționară română dela München până 'n San-Francisco au copilărit pe calea Văcărești, au învățat carte românească la București (fiind scutiți numai de studiul religiei) și, cu unele mici greșeli de sintaxă, vorbesc și acum, destul de bine limba în care dl Emil D. Fagure își scrie articolele la *Lupta*. Nu e destul? E destul, fără îndoială, pentru a căpăta în strada Sărindar un certificat de european. Cine se învoiește însă să dea din partea României unor asemenea „commis-voiajori” ai artei, un post de ambasador cultural?

Oricât s'ar supăra adversarii noștri, aruncând asupra-ne osânda barbariei, stăruim să credem că singurele noastre articole de export în materie de creație artistică, rămân plâsmuirile în dospeala cărora a intrat ceva din individualitatea etnică a acestui neam: poeziile lui Eminescu, povestirile lui Creangă, ciobanii lui Grigorescu.

Și, ca încheere, în loc de *post-scriptum*, ne gândim, cât de puțin rod ar fi cules omenirea de pe urma uriașei gândiri morale a lui Tolstoi, dacă în loc să fie *rus*, în toată puterea cuvântului, pustnicul dela Iasnaia-Poliana ar fi fost, pur și simplu, — *european*. Ca dl Marcel Iancu sau ca dl Tristan Tzara...

ALEXANDRU HODOȘ

O societate necesară

Stau de vorbă cu prietenul meu Ciocâlțeu la berărie.

— Eu, zice el după ce se uită întâi la ceasornicul din perete și apoi și la al lui din buzunar, — eu când am o întâlnire cu un prieten undeva, viu în totdeauna cu un ceas mai târziu, că altfel sunt sigur c'am să mă plictisesc așteptând... Uite, acum trebuie să pice Bumbuleț, Nae. — „La șase ceasuri fix“, mi-a spus eri, — „și să vii negreșit, că e vorba de ceva foarte important...“ Uite, acuma sunt tocmai șapte...

— Ba, cât pentru mine, zic eu, am câțiva cunoscuți cu cari când nu vreau să mă întâlnesc de loc, n'am decât să le dau o întâlnire undeva, și să mă duc acolo, să stau oricât oi vrea. Habar n'am! ori unde în altă parte aș risca să-i întâlnesc, dar la locul de întâlnire sunt sigur că n'am să dau peste ei, nici ei peste mine...

— Exagerezi, dragă; dar e și ceva adevăr în ce spui. Eu când am venit din provincie întâi, am pățit multe până m'am învățat cu obiceiul ăsta bucureștenesc. Întâi și 'ntâi mi-a dat întâlnire un prieten la cofetăria Tănăsescu, de era atunci peste drum de Episcopie. Mă duc eu la ora fixă, — credeam că e ca pe la noi, la țară! — prietenul nu sosise încă. Auzisem eu ceva de sfertul de ceas de grație, — zic, hai să-l aștept, și cer un cataif... Ce să-ți mai soun? Peste vr'o două ceasuri eram la al optulea cataif, și prietenul tot nu sosise încă. Odată numai mi-a sărit inima din loc, — o fi bolnav, îmi zic, nu se poate altfel. Las cataiful al optulea pe jumătate, plătesc, mă arunc într'o trăsură și: mână birjar! Când să trec pe dinaintea cafenelei Imperial, știi că e la doi pași, — văd eu bine ori nu? — prietenul meu sorbea tacticos dintr'un mazafran, afară, la o masă. Mă dau jos din birjă: — „Bine mă, mă faci să te aștept atâta, ba încă mă speriasem că ți s'o fi întâmplat ceva“... Știi ce mi-a răspuns? — „Mă, dar curioși sunteți voi aștia provincialii, — să mă fi așteptat nițel, că veneam numai decât!“... — Altă dată...

— Lasă, nu mi le mai spune, că le știu. Așa eram și eu mai de mult, când abia ce picasem și n'apucasem încă să mă aclimatizez în Capitală... Da' acuma mi-ți dau și eu la întâlniri în dreapta și

în stânga de ție mai mare dragul, și nici gând nu mai am de vorbă; de s'o întâmpla, bine, de nu, nici o remușcare, m'am învățat, n'o să mi ajungă o viață să-mi răzbun!

— Da' de unde s'ar fi învățat bucureștenii așa de mincinoși? că aminteri firea românului...

— De unde? Poate unde e Regele nostru așa de exact și de punctual...

— Cum vine asta, bre?

— Așa, bine. Au tot auzit bucureștenii noștri că exactitatea sau punctualitatea, e polifetă suveranilor, și atunci ce și-au zis? — „Da' ce, noi suntem suverani? nu suntem; suverani sunt numai Regele și Poporul; deci noi putem să fim politicoși și dacă nu ne-om ținea de vorbă!“

— ... Altă dată, — (al draculu Ciocâlțeu, profită de o clipă de distracție din parte-mi ca să-și mai plaseze totuși o istorie) — altă dată mă pomenesc cu un bilet din partea șefului meu dela cancelarie că a doua zi la ora cutare să mă prezint la cabinetul lui, să nu uite, că are să-mi dea o instrucție foarte importantă... Firește, la ora fixă mă prezint. — „Domnul d'rector nu primește!“ mă întâmpină ușierul, știi, cu morga lor când vorbesc în numele stăpânului. — „Dar dumnealui m'a chemat, îndrăsnesc eu cu sfială“. — „Nu știu, nu primește, am *orden!*“. Imi văd eu de treabă; când la plecare, directorul dă cu ochii de mine: — „Bine domnule, par'că îți spuseseam...“ — „Nu n'a lăsat ușierul, domnule director, avea *orden!*“ — „A, da, uitasem... Să vii la mine acasă, la do'ra, negrușit, e o chestie, nu se poate amâna...“ Mă duc la două. — „Domnu' director a eșit adineaori...“ — „Și când se întoarce?“ — „Nu știu, diseară, târziu“... — Așa? îmi zic; bine. La două după miezul nopții mă prezint iar, sau, fac un tîmbălău de-am deșteptat toată casa. — „Ce vrei, domnule?“ se răstește la mine, însuși stăpânul, coborât la ușă în halat și în papaci. — „Mi-ați spus să vii la două, și fiindcă după-amiazi nu v'am găsit, am crezut că...“ — Mi-a trântit ușa în nas și a doua zi m'a dat afară din slujbă... Așa că n'am mai știut niciodată ce-o fi fost chestia aia, foarte importantă, de nu se mai putea amâna.

— Ei, dragă, cine știe cât s'o mai fi amânat? Că asta iar e o specialitate bucureșteană... Ai pomenit dumneata, zău, spune drept, vr'o adunare a vreunei societăți, care să nu se amânie fiindcă la prima convocare nu s'a întrunit numărul de membrii cerut de statute?... Nici o societate nu se adună la București decât ca să se amânie. Și chiar când, în cele din urmă, fatalmente trebuie să se țină adunarea, fiindcă e „cu orice număr“ — nici o adunare nu se ține la București altfel decât „cu orice număr“ — și atunci, numai ce auzi pe câte unul: „Domnilor, acăsta e o chestiune prea grea ca s'o rezolvăm în pripă“... Atunci ce e de făcut? Dumneata sau eu am zice: dacă e grea chestiunea, să ne punem pe brânci, să ne încordăm toate puterile, ca s'o rezolvăm „cu o oră mai înainte“... Ei bine, nu! Logica ce prinde în orice societate din București, este: „chestia fiind grea, să amânăm rezolvarea ei pe altă dată!“

— Dar dacă se întâmplă să fie chestia ușoară?

— Tot n'ai făcut nimica, fiindcă atunci chestia neprezintă o importanță deosebită, ea nu e vrednică să mai răpească timpul scump al membrilor, și deci se pune la ordinea zilei pentru o ședință viitoare.

— Iar pe membrii cari s'au grăbit fiindcă „n'au timp“, poți să-i întâlnești și peste trei ceasuri pe la berării, prin cafenele, sau căscând gura pe la vitrinele prăvăliilor din cari n'au de gând să cumpere nimica... — Dar ia te uită, se întrerupsese de odată prietenul Ciocâlțeu — nu e ăla de intră acuma pe ușă Bumbuleț?

Mă uit : — Da, zic, e Bumbuleț; Nae. N'are aerul de a căuta pe pe nimenea. O să treacă în partea cealaltă a berăriei fără să ne vadă.

Dar m'am înșelat. Bumbuleț, tot căutând un loc, a dat cu ochii de noi. Zâmbește, se apropie, mă salută, apoi întorcându-se spre prietenul Ciocâlțeu :

— Da' cu ce ocazie p'aci, nenisorule?...

Ciocâlțeu să leșine, nu altceva. Se ridică în picioare, duse mâna la gât, căzu iar pe scaun, — în sfârșit îi veni glasul :

— Bine mă, da' nu mi-ai dat tu întâlnire aici, la șase, că acuma e șapte și jumătate, și ziceai că e ceva foarte important, să viu negreșit...

— Am zis așa? — Bumbuleț de colo imperturbabil : — cine știe la ce m'oi fi gândit?... Stai, poate să-mi aduc aminte...

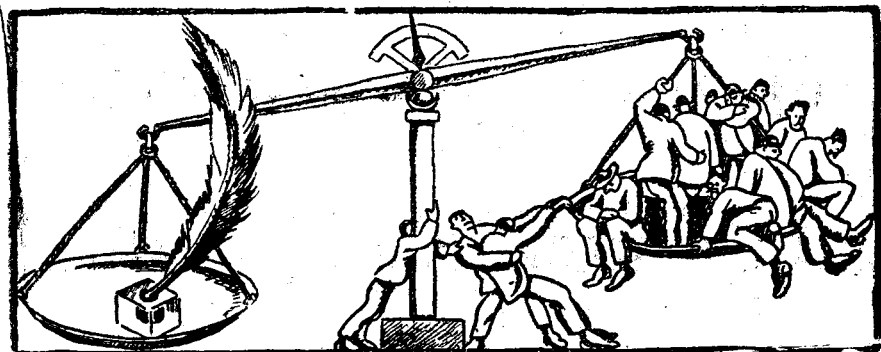
* * *

Peste vre-un sfert de un ceas, din vorbă în vorbă, am ajuns toți trei la concluzia că : — „Domnule, astăzi când se fac solul de ligi, pentru toate celea, de ce nu s'ar face o ligă, o societate, și pentru cultivarea ținerii de cuvânt și propagarea exactității la întâlniri? — În privința numelui societății, ne-am înțeles numai decăt; avea să se cheme : „*Punctualitatea*“, apoi am început dezbaterea proiectului de statute.

A ținut cam mult, că abia spre dimineață am ajuns la paragraful final : „In caz de disolvare, averea societății va trece la Academia Română, care va institui un premiu anual pentru cea mai bună lucrare tratând despre sfințenia cuvântului dat, la toate popoarele, vechi și moderne“...

Dar vorba e că societatea am întemeiat-o. In adevăr, peste câteva zile se putea citi prin ziarele din Capitală, informația următoare : — „Eri la orele 12 a avut loc adunarea de constituire a societății „*Punctualitatea*“, ce fusese convocată pentru orele 8 jum. Neîntrunindu-se numărul de membri cerut de statute, adunarea s'a amânat pentru o dată ce se va fixa ulterior, și când se va ține cu orice număr de membri“...

ION GORUN

Pe la toate porțile . . .

— Drumul partidului național —

Unul dintre cei mai tineri, dar și mai însemnați fruntași ai partidului național, dl Sever Dan, a scris deunăzi, negru pe alb, într'un articol al ziarului *România*, că cel mai neperitor titlu de mândrie al acestui partid (în afară de strălucita afacere cu automobilele Consiliului dirigent) va alcătui-o cândva, în fața istoriei nepărtinitoare, tocmai ceea ce este astăzi mai ironizat și mai hulit în activitatea sa: sistemul „pertractărilor“. Cu alte cuvinte, dl Iuliu Maniu, imbatabilul șampion al tocmeșilor politice din România întregită, nădăjduiește ca posteritatea să-i schimbe porecla în renume!

De aceea, n'au trecut nici două săptămâni dela publicarea orgolisului certificat amintit mai sus, și gazetele din Capitală ne-au dus vestea că dl Mihail Popovici, iubitul aghiotant al dlui Alexandru Vaida, — are și acesta nepoții săi! — a bătut din nou țărșii unor drumuri spre dl Ion Mihalache. Pentru ce tocmai dl Mihail Popovici și-a luat asupra lui rolul acesta de neobosită suveică, mereu descurcând și mereu legând la loc firul rupt sau încurcat al „pertractărilor“, nu dă loc la nicio mirare. Este mai întâi, o vehe predilecție a fostului ministru de Lucrări publice pentru regimul navetelor; și pe urmă, după cum dl Nicolae Iorga a spus-o mai demult, fruntașul dela Brașov are foarte multă vreme liberă, cu care nu știe ce să facă... Deci, basmul reîncepe. Peripețiile lui nu mai sunt interesante nici pentru confratele nostru Clarnet; care înregistrează în amuzantul său: *Se zice...* latura anecdotică a frământărilor noastre politice. Dl Ion Mihalache, epuizând în aceste conciliabule, mai inutile decât o vacă stearpă, toată răbdarea sa cu adevărat musceleană, se va martiriza iarăș, în lungi ședințe de vorbărie goală și de pontețe celibatară, ascultând interminabilele de-

monstrații ale amicului său dl Iuliu Maniu, în favoarea democrației și a dreptății sociale. Presupusul dialog, în privința căruia nu poate să mai încapă nicio surpriză, s'a banalizat demult. Din atâta depăneală de negocieri, nu va ieși nimic. Nici cel puțin „preliminarul de acord” la care s'a ajuns, totuș, acum un an, sau acum doi ani (cine să mătină minte?) cu prilejul unei alte serii de târguieți.

Atunci, veți întreba cu o legițimă mirare, pentrue mai înregistram faptul, și pentrue revenim asupra lui, când am putea îndrepta mai cu folos preocupările noastre asupra întrunirii chiriașilor sau asupra boalei de inimă a dlui Venizelos? Ca să găsim o justificare vom reveni la profeta dlu Sever Dan. Nu fiindcă hazlia ei îndrăzneală ar merita o zăbavă mai lungă, dar fiindcă mentalitatea din care a răsărit este și astăzi, încă, aceea a unei întregi organizații politice. Lămurind-o vom avea prilejul să fixăm, la diferite intervale, bilanțul rezumativ al unei stări de spirit prea cunoscute nouă.

* * *

„Pertractările!” După cinci ani dela adunarea dela Alba-Iulia, după cinci ani de frământări, de sbucium și de experiență, partidul național nu s'a putut decide cărui curent de opinie publică să se atașeze. Era firească, la început, puțină prudență; era scuzabilă chiar oarecare timiditate. La București, în incinta Parlamentului, prin culoarele ministerelor, la restaurant, prin cafelele, fierbea o lume nouă adunată din toate provinciilor României, un aluat nefrământat încă laolaltă, fiii și slujitorii aceluiăș neam, porniți de-acum subt zodia unui destin comun, cari se vedeau pentru întâia oară. În această Babilonie, însă, dl Cicéo Popp se mișca destul de greoi, dar sigur pe sine, iar dl Iuliu Maniu, rezervat și abil nevoie mare! avea impresia că punând la contribuție o provizie de surăsuri amabile și foarte puțină efortare cerebrală, va trage pe sfoară pe toți „oamenii noi”, chemați să cârmuiască țara un lung șir de ani. Sfiosul președinte al Consiliului dirigent, etalând o feciorelnică modestie, în care noi n'am crezut nicio dată, își închipuia că va reuși să stea deoparte, în palatul de majolică al dlui Romulus Boilă, și de-acolo, de lângă malul Someșului, să țină în mână balanța tuturor guvernelor. Cele două discursuri puteau să se lase, când într-o parte când în alta: la mijloc, imperturbabil și imparțial, ca un pivot bine înțepenit în rostul lui, avea să stea comitetul de o sută din Cluj, stăpân pe guvernul provizoriu al Ardealului și călare pe o întreagă provincie, unde alte partide erau prohibite la import... N'aveau decât, fluctuațiile soartei, să salte la putere, în vechiul Regat, când pe dl Ioan I. C. Brătianu, când pe dl dr. Lupu, când pe dl general Averescu, povestea era aceeaș. Invariabil, dl Iuliu Maniu venea și se înfățișa în numele Ardealului...¹⁾

¹⁾ E locul să amintim aici, absolut în treacăt, că aceeaș iluzie și-o făcuse pentru Basarabia și dl I. Inuleț, singurul om politic din România întregită care a fost ministru în 7 guverne dela 1918 până azi!

Evenimentele, mai tari decât orice socoteală chibzuită acasă, au îmbrășiat repede aceste proiecte trandafirii. Patronii partidului național, abia putându-se dumiri de căderea lor vertiginoasă, care li se părea în contradicție cu toate legile gravitației, s'au pomenit în opoziție, nevoiți să-și lămurească atitudinea față de celelalte partide politice. O problemă, care devenea și mai grea prin împrejurarea că partidul național, — atât cât mai rămăsese, — refuzase să sprijinească guvernul prezidat de dl general Averescu, deschisese lupta împotriva lui, cu străvâzii imputări adresate Coroanei, și intrase, vrând-nevrând, în vârtejul pasiunilor politice.

* * *

A început atunci perioada „pertractărilor“. Vesel subiect pentru o odiseie a moravurilor noastre contemporane... Dar în acelaș timp, trist exemplu despre șovăielnica neputință de adaptare a unor oameni prinși în ghiarele ambiției de a reprezenta, în mod exclusiv, unul din cele mai importante ținuturi ale României. Epoca aceasta de dibuire, de suspiciune și de nehotărâre nu s'a încheiat încă. Vreme îndelungată, partidul național s'a scotit un punct central în cercul frământărilor politice dela noi; deci, distanța care-l separa de diferitele puncte extreme ale unei largi arene de luptă, i se părea perfect aceeaș. Incepând dela extrema dreaptă, unde abia se mai zăreau cu ochiul liber rămăștele partidului conservator, moștenite de miliardarul „priuț“ Cantacuzino și până la extrema stângă unde se agita țărănișmul vocal al dlui Mățea dela Scroca, d. Iuliu Maniu, secondat de d. Alexandru Vaida, uzând de bun le oficii de „du-te, vino“ ale dlui M. Hai Popovici, a întins tuturor o mână promițătoare, a oferit în căruia zâmbetul său, ca o G. ocondă din Șimleu, și s'a legat în mod solemn: ba că fuzionează, ba că numai colaborează...

N'a fuzionat însă, și n'a colaborat cu nimeni. Nici cu d. N. Iorga, în 1920, nici cu d. Ion Brătianu în 1921, nici cu d. general Averescu în 1922, nici cu d. Ion Mihalache în 1923, și de sigur, nu va colabora și nu va fuziona cu nimeni nici în 1924. Dar anii trec, și d. Iuliu Maniu nu mai e tânăr. Partidul național, cu atât mai puțin. Viața nerăbdătoare, în veșnică mișcare, pulsând în ritmul unor lozince proaspete, setoasă de acțiune, dorindu-se tot mai la larg, își cere dreptul ei, dela fiecare. Care este contribuția partidului național în această năzuință spre mai bine? Imbrășat-a el un program limpede, pentru care să se avânte în luptă? Talmăcește el un curent de gândire din țara aceasta, în care parcă nu-și găsește locul? E hotărât, însăfârșit, să-și aleagă tovarăși de credință curmând odată pentru totdeauna penibila călătorie circulară pela porțile tuturor partidelor? Cu ceea ce a cules până acum, cu orfanii politici ai regretatului Tache Ionescu, nu e mulțumit; îl credem. Dar, ce face pentru a găsi dincolo de Carpați, punctul de sprijin a cărui lipsă o simte la fiecare pas?

Răspunsul îl da acelaș refren, pe care autorii revistelor de actualitate dela Eforie demult l'au pus pe note: „Pertractează!“ Dl.

Iuliu Maniu ar putea zice, ca altădată regele Carol: „Asta-î muzica ce-mi place!“ E o chestiune de gust. Rămâne numai întrebarea, câtă vreme va mai găsi d. Mihai Popovici în peregrinările sale intermediare, parteneri dispuși să participe la acest monoton și nesfârșit duet?..

Di Ion M halache s'a mai oferit odată, pentru o scurtă serie de asemenea concerte intime. Dar pe urmă?...

* * *

Pe urmă va urma fatala soartă a tuturor ezitărilor. Va veni vremea când oricare cetățean va înțelege realitatea. Partidul național nu se poate decide să-și găsească locul în structura politică a societății românești de astăzi. Își inch puia odată că se poate închide în viziunea necerțată de nimeni a strămtului orizont provincial. Di Iuliu Maniu să rămână marele Pontifice laic al Blajului, di Alexandru Vaida să stăpânească mai departe, ca un adevărat Voivod, moșia Olpretului, di Ciceo-Popp să-și exercite mai departe bine cântărita sa autoritate la Șiria, și așa mai departe: fiecare cu micul său refugiu, fiecare cu modesta sa părțică de concesiune electorală, fiecare cu zestrea lui. Și cu toți la un loc, alcătuiind o inexpugnabilă rețea de interese, prin lațurile căreia nimenea n'ar fi putut pătrunde. Nu s'a potrivit însă tocmai așa. Și astăzi, partidul național, îmbrâncit dincolo de Predeal, *fără voia lui* (aduce-ți-vă aminte cât a rezistat la ispita „descălțării“!) nu știe încotro să se îndrepte. Un program politic, gruparea dlui Iuliu Maniu nu și-a întocmit până acum. Simțind această lipsă, bietul ei șef e nevoit să pună în circulație, la ocazii solemne, formule spalăcite de ieftină filozofie politică, în care s'a concentrat toată banalitatea articolelor de gazetă.

Subt scutul acestor vagi deziderate, di Iuliu Maniu a declarat, și nu o singură dată, că partidul național e gata să colaboreze cu oricare alt partid din restul țării. Imorală și primejdioasă concepție asupra îndatoririlor de a governa: să nu te intereseze ce ajutoare de muncă ai la dreapta și la stânga ta! au zis unii, chiar dintre cei cari au „pertractat“ în decursul vremii. Imorală concepție, fără îndoială: seamănă grozav a prostituție politică... (Auzi dumneata: — *cu ori cine!*) Primejdioasă însă, pentru cine? Pentru țară, prea puțin. Oamenii dela noi, cu puțină lor experiență a treburilor publice, tot au început să deosebească un organism politic folositor de o aventură destinată să naufragieze fără cârmă, și fără busolă, în valurile unui ocean de dezorientare.

După cinci ani de oscilări, de reveniri și de ocoluri, drumul partidului național n'a dus nicăeri, nu s'a oprit la nicio soluție. Și astăzi încă, destinele sale sunt lăsate de înțelepții ei timonieri la voia întâmplării. Ei, și întâmplarea nu vrea să favorizeze nici decum pe cei neajutorați, pe cei nedumeriți, pe cei își fac vânt mereu, și nu se încumetă să pornească niciodată...

MOISE NICOARĂ

Nevasta lui Gavrilă Lungu

— Schiță din vremea războiului —

O femeie ca de douăzeci și cinci de ani, cu năframă neagră pe cap. De-altcum era neagră toată: sumanul, șorțul, ochii, sprâncenele, cele două cosițe mari ce i-se lăsau pe spate după obiceiul nevestelor dela munte, ba chiar și opincile i-se îngriseră de drum. Numai obrazul și poalele îi erau albe.

Când a intrat și mi-a dat „bună ziua“ tocmai citeam niște scri-sori și așa a pcttit-o preoteasa să șeadă. Iar eu mi-am zis:

— Va fi o femeie din satul vecin. A venit desigur cu prescuri pentru bărbat.

Dar a fost — din al șaptelea sat. Când am întreat-o: ce vânturi o bat pe la noi? — și-a tocmit o șuviță de păr, apoi, cu jumătate de glas:

— Eu părinte, sunt nevasta lui Gavrilă Lungu!

Și în vreme ce în ochi i-se iviră doi stropi de lacrimi, se așeză iar pe scaun.

— Hm! Nevasta lui Gavrilă Lungu....

Ori-cât îmi sfărâmam capul, nu-mi aminteam vre-un om cu acest nume, măcar-că, era destul de voluminoasă condica cunoștințelor mele. I-am aruncat o privire întrebătoare, iar ea se ridică din nou:

— Știi părinte, Gavrilă Lungu, pe care l'ai dat dumneata la gazetă! Înțelegeam acum. Scrisesem cu câte-va săptămâni mai înainte o schiță în foiletonul unui ziar. Descriam o scenă duioasă dela gară, cum a sosit un tren plin de soldați și cum.... în momentul plecării un soldat din tren a strigat către mulțimea de femei de pe peron:

— Suneți nevastei lui Gavrilă Lungu, că bărbatu-său e înpuşcat la un picior....

A fost un nume inventat, care credeam că nu se află în părțile noastre. Acum... ține-te băiete! M'apucară căldurile și trecui în odaia de-alături să caut ziarul cu pricina. Preoteasa după mine.

— Iar ai făcut vre-o boacăna, — îmi zise abia ținându-și răsuflarea. — Acum, descurcă-te, dacă poți!

Am aflat ziarul, dar.... preoteasa mi-l'a smuls din mână și trecând la femeie s'a așezat la masă și s'a apucat să citească foiletonul.

Am trecut și eu și m'am apucat să explic femeii: cum stă treaba? Am vorbit multe, în pustiu. M'a ascultat cât m'a ascultat, apoi, tocmai când îi explicam mai cu foc teoria navelor și schițelor, m'a întrerupt de-odată:

— Nu se poate, părinte.... nu se poate! Doar în gazete... nu se scriu minciuni!

— O, sancta simplicitas! — mi-am zis și — involuntar, mi-am îndreptat ochii rugători către preteasa. Ea isprăviscise cu cititul. Iar eu în naivitatea mea credeam că o să-mi vină într'ajutor. De unde! Îmi zâmbea, — zâmbetul care nu-l doresc nimănui. — Iși râdea în pumni de năcazul meu. Ce să-i faci? Cu un ceas mai înainte se cam răciseră între noi relațiile diplomatice și acum..... se răzbuna.

Cu fruntea plină de sudori m'apucau să conving din nou pe femeie. De-astădată părea că o să isbutesc. Când colo... își vârî mâna în sân și scoase... o pungă de piele.

— Spune-mi părinte, — îmi zise oftând din adâncul inimii, — de-iviu ori mort? Dumnezeu știi, dar nu vrei să-mi spuni! Îți plătesc cât vrei, numai să-mi spui....

Își deschise punga, scoase un b'let de bancă de douăzeci de coroane, bani mulți pe acea vreme — și mi-l flutură pe dinaintea ochilor. Adică... un *argumentum ad hominem*, care a făcut să mi-se urce tot sângele în obraz.

Acest „argument“ a fost norocul meu. Dacă a văzut și a văzut că nici așa nu merge treaba, s'a lasat convinsă. Mai plânse cât plânse, își desfăcu traista și... scoase la iveală o pereche de prescuri. Iar a doua zi, i-am slujit o sfântă leturghie pentru al ei prea iubit — Gavrilă Lungu.

* * *

După două săptămâni am întâlnit-o la un bălcu. Acum avea năframă vânătă și șorț vânăt. Când m'a văzut, a alergat veselă la mine și mi-a sărutat amândouă mâni e.

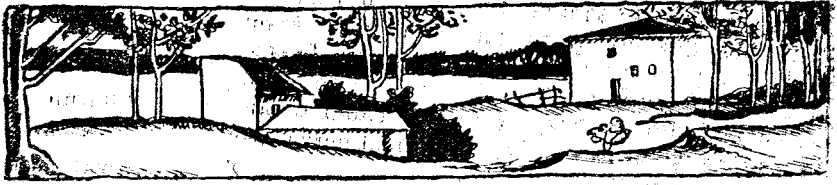
— Părinte, părinte, — am căpătat scrisoare dela Gavrilă! L'au împușcat la un picior, tocmai cum ai scris dumneata la gazetă. A fost în spital și nu mi-a putut scrie. Peste câte-va zile vine acasă. Ai știut, vezi?... și n'ai vrut să-mi spui... Te-ai temut să nu fi murit și n'ai vrut să mă superi.

Voiam să-i răspund, — s'o mai conving odită despre felul cum se scriu schițele și navele, dar, — n'am ajuns la cuvânt.

— Am știut eu, — îmi zise zâmbind veselă, clipind șiret din gene, *că în gazete nu se scriu minciuni!*...

SEPTIMIU POPA

Ungaria și conferința dela Belgrad

— La Budapesta se pomenește despre o alianță italo-polono-româno-maghiară —

Am spus-o și cu alt prilej: opinia publică maghiară este obsedată, dela un timp încoace, de evenimentele politice externe. Cum e și firesc, peripețiile împrumutului solicitat de Ungaria sunt urmărite cu deosebire până în cele mai mici amănunte. Pe deoparte, un optimism plin de iluzii himerice stăpânește spiritul populației din Capitală, ori de câteori ziarele publică știri favorabile asupra condițiilor acestui împrumut. Peste câteva zile apar însă alte informații, tocmai dimpotrivă, și presa vestește, că Mica Înțelegere — care de altfel n-a iscălit protocoalele redactate de comisia financiară a Ligei Națiunilor, — vrea să ceară Ungariei noi garanții financiare și ceace e mai grav: politice. Aceiași oameni surzătorii din ajun se lasă prada unui pesimism tot atât de exagerat, și, în corul ieremiadelor cari se aud la fiecare răspântie se ridică anatema aruncată împotriva Micei Antante, vina tuturor mizeriilor de care pătmește Europa în clipa de față.

Ungaria de astăzi a avut nenorocul să ajungă a fi cărmuită de aceleași elemente ca și înainte de războiu: de mica bisericuță a magnaților, de clerul catolic și de organizațiile financiare. Cărmuirea ei actuală s'a izolat astfel, ca și cea de ieri, ridicând un zid chinezesc în fața curentelor democratice. Privilegiile păturilor suprapuse sunt și azi un capital politic exploatat cu prisosință, și, pentru a se menține la putere, clasa dominantă a încheiat acorduri cu conducătorii organizațiilor teroriste, cari formează un stat în stat. Este evident, că în astfel de împrejurări, cercurile diriguitoare ungare n'au putut să facă față nouilor condițiuni de existență din Europa centrală, cari impuneau Ungariei o politică externă bazată pe realități. Miniștrii de externe ai Ungariei căutând un reazim în afară și încercând să amăgească speranțele cari mocneau acasă, au inaugurat o tendință de orientare către marile puteri apusene, dar cu rezultate foarte platonice; consecvenți și persistenți au fost numai în acțiunea de ponegrire a statelor vecine.

Chestia împrumutului servește acum ca un învățământ amarnic. Guvernanții dela Budapesta încep să admită că țările cuprinse în Mica Antantă constituiesc, fiecare din ele, și cu atât mai mult toate la un loc, o forță de care Ungaria nu poate să nu țină seama. Ungaria vede astăzi că echilibrul forțelor europene s'a schimbat, că interese deosebite provoacă noul constelații diplomatice, că fiecare caută o poziție favorabilă pentru a se apăra și pentru a garanta menținerea situației de azi față de viitoarele primejdii.

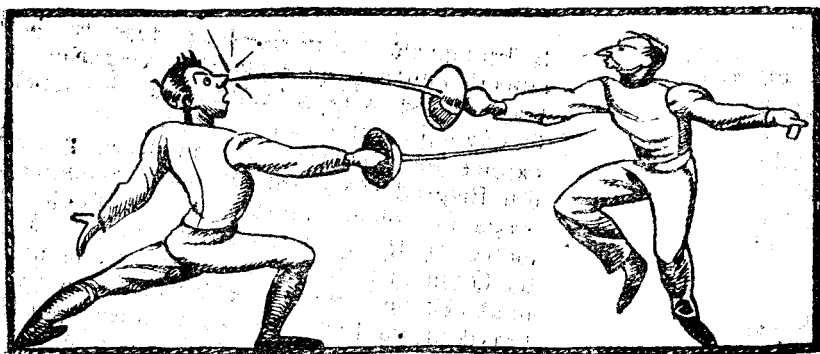
Într-o astfel de atmosferă a luat act publicul ungar de alianța franco-cehă și de conferința dela Belgrad, care a produs o altă surpriză: alianța italo-juoslavă.

Efectul alianței dintre Franța și Cehoslovacia a fost dezastruos. Am auzit bărbați în toată firea spunând că „aceasta este o crimă” și că francezii tind „să răpună cu totul Ungaria”. Trecând momentele de zăpăceală s'au făcut și unele analize mai mult sau mai puțin serioase asupra situației schimbate. Ungurii cred, că curentul liberal-laburist din Anglia va pretinde revizuirea tratatelor și micșorarea influenței franceze în politica mondială. Raționamentul este, apoi următorul: Politica franceză caută, cu neastâmpăr, mijloace noi, cari să-i asigure liniștea și prosperitatea pe continent. Printre aceste mijloace nu e uitată Rusia, care devine din nou un factor puternic al economiei și politicii mondiale, prin faptul că orânduiește de acolo au primit oarecare stabilitate. Cehii după ce au cucerit altădată pe Clemenceau, înfățișându-se ca o putere hotărâtoare în Europa centrală, acum au reușit să convingă pe francezi, că ei vor servi ca punte de trecere spre Rusia, câștigând-o pentru interesele Franței. Presa ungară se miră, cum au putut francezii să se bizue pe Cehoslovacia, „când este încă vie amintirea constatărilor generalului Foch, conform cărora în armata cehă numai al patrulea soldat este ceh”. Aceasta este ordinea de idei în care se explică alianța susamintită. Nu lipsește însă din ele nici refrenul periodic că Italia prin politica ei actuală, vânjoasă și îndrăzneată, pregătește o nouă coaliție europeană.

Cercurile politice nu s'au ocupat de importanța conferinței dela Belgrad numai în legătură cu împrumutul ungar. Adevărat că „apărătorii de rasă”, naționaliștii extremiști, continuă campania acerbă în contra acceptării împrumutului. Ei vor să arate că Ungaria dispune de surse suficiente pentru refacerea economică. Dar, firește, trebuiesc introduse o serie de reforme financiare și administrative, cari nu convin nici marilor proprietari rurali, nici înaltului cler catolic, nici instituțiilor bancare. Conții Apponyi și Andrassy, de- asemenea, consideră că „prestigiul țării” nu îngăduie să se accepte un împrumut, în schimbul căruia țara „și-ar pierde independența”. Cercurile guvernamentale și cele liberale, deși accentuiază severitatea condițiilor pregătesc opinia publică prin presă și prin conferințe, că împrumutul este salutar în împrejurările actuale, scăpând țara dela o prăbușire sigură. Prin urmare, condițiile de a plăti reparațiile trebuiesc primite.

Conferința dela Belgrad e comentată însă și pentru alt motiv. Acolo s'a dat publicității și actul alianței dintre italieni și sârbi. A fost,

GAZETA RIMATĂ

Arta Geometrică

*Fumând mereu țigări de foi din Cuba
In mod fatal am devenit cubist;
Paleta mea e tristă ca Hecuba,
Penelul meu, de-asemena, e trist.*

*Privind natura'n sensul ei simetric,
Eu nu mă'ncurc în forme și'n culori;
Femeia nu-i decât un corp geometric,
Și crește-un cub în orice vas cu flori.*

*Pe pânza mea, întreaga hidrosferă
Cu tot Oceanul, s'a evaporat,
Și n'a rămas decât atât: o sferă,
Pe care am trimis-o la'ncădrat.*

*Eu nu pictez păduri de cărămidă
Palate cu pereții de toval,
Egiptul îl reduc la piramidă,
Și totul ia aspect piramidal!*

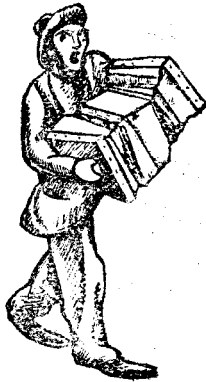
*Am ocupat, la Ateneu, rotonda,
Și-un tetraedru-am agățat de zid,
Dar nimeni n'a ghicit-o pe Gioconda,
Cu zâmbetu-i tradus în romboid.*

*Și tot atunci ați admirat portretul
Înfățișând pe domnul Moritz Cohn,
Dar n'ați putut să rezolvați secretul:
Ce era Cohn, decât un simplu... con?*

*Dreptunghiu e pulpa și cilindru, cisma,
Iar codrul e pătrat adiacent;
Eu cercul vostru strâmt îl trec prin prisma
Simbolicului meu temperament.*

*Și-apoi, când moartea-mi va oprî avântul
Spre vârfurile unde mă'ndrețez,
În unghiu optuz voi părăsi pământul,
Făcând acrobație, — pe trapez!*

MARCEL PARALELIPED
— Zugrav de modă nouă —

INSEMĂRI

Comisarul Alexandru Ruja. Am cunoscut, ca ziarist, mulți comisari din România. Pe unii dintre ei i-am compătimit și i-am admirat pentru sărăcia cinstită în care muncesc de dimineața și până seara — ba uneori și noaptea — în folosul statului ; pe alții i-am dojenit pentru greșeala strigătoare de a încerca să se distingă, smulgând prin mijloace brutale mărturisiri chiar oamenilor nevinovați. Pe cei mai mulți i-am înțeles și i-am iertat.

Am cunoscut de curând însă un comisar bănățean și nu l-am cunoscut decât din niște dosare colbuite și abia după ce, de mult, trecuse în lumea dreptilor.

Nu știu ce fel de chip avea, era pipernicit sau arătos, brun sau blond ; n'am nici o indicație asupra straelor sale pământesti.

Icoana lui neuitată, fără chip a avea, alcătuită din câteva șiruri vrășmașe, am găsit-o strivită între paginile arhivei secrete a ministerului maghiar de Interne, și m'am cutremurat din

tălpi și până în creștet în fața ei, am simțit că privesc umbra pierdută a unuia din eroii necunoscuți ai românismului.

Câteva șiruri simple, dar zguduitoare : „Comisarul Alexandru Ruja, din Caransebeș, a fost dat judecății pentru vina de a fi relevat faptul că românii sunt trimiși de câte trei ori în foc, chiar dacă au răni nevindecate, în timp ce ungurii și evreii sunt cruțați.“

Comisarul Ruja, se constată din acelaș dosar, în timpul instrucției... *s'a sinucis*. E simplu de tot , nu e așa ?

A susținut pe frații săi, deși era în serviciul Ungariei, a protestat împotriva nedreptăților și a fost asasinat.

Nimeni n'a aflat drama care s'a petrecut în pușcăria foștilor stăpânitori ai Banatului. Rudelor sărmanului polițai român li s'a comunicat că Alexandru Ruja s'a omorât, adăugându-se desigur că și-a simțit conștiința prea împovărată „și și-a făcut dreptate singur“... Și poate niriiodată n'au aflat, sărmanii, că într'o noapte, pe întuneric, pe când curajosul comisar

se odihnea într'un colț al pușcăriei, asasinul oficial i s'a arătat în față și i-a dat mișlească lovitură de grație!

Așa am cunoscut un comisar bănățean și îl dau ca pildă tuturor comisarilor din România-Mare: a fost un slujitor și un mucenic al neamului. Noi, bieți cercetători ai hârtoagelor fostei Monarhii, ce putem face, decât să scriem în stilul oficial:

„Am onoare a vă ruga să binevoiți a lua măsurile ce veți crede de cuviință pentru cinstirea numelui acestei victime a patriotismului și pentru răsplătirea familiei sale, dacă a mai lăsat pe cineva în urma lui.“

Ne vin în minte cuvintele maestrului Vlahuță:

„...Dar câți luptători necunoscuți nu zac în acest pământ al tuturor uitărilor!“

Pământul pe care s'au născut asemenea suflete, nu putea să rămână rob. — *Const. Rileș*

A murit Wilson. Prin moartea lui Woodrow Wilson dispărea una din figurile de planul întâi ale marelui război mondial. A fost un timp, aproape de încheierea tragediei, când fostul președinte al Americii apărea ca un iluminat vârful de piramidă, asupra căruia cădeau cele dintâi raze ale unei noi aurore. S'a găsit, mai în urmă, multă ironie pentru celebrele sale „patrusprezece puncte“ cardinale ale unei alte morale internaționale; dar, atunci când mesajul său umanitar a fost purtat în toate colțurile lumii de aripile nevăzute ale telegrafiei fără fir, o nouă vâpaie de nădejde s'a aprins în sufletele celor setoși de dreptate. Om al cercetărilor filozofice, creștin credincios, onest în cugetarea sa, scrupulos în hotărârea faptei, Wilson n'a fost numai un doctrinar de bibliotecă. El dorea sincer o epocă de realizări politice nouă și pentru a

o determina n'a ezitat în fața gestului cel mare: a împins Statele Unite în război. Această intervenție a grăbit sfârșitul.

Niciodată un bărbat de stat n'a avut la îndemână atâta autoritate ca președintele Wilson, în ziua când a debarcat în Europa. La conferința de pace, din nefericire, n'a reușit să joace rolul care-i revenea. Încetul cu încetul, strălucirea nimbului său a pălit și din năzuințele sale asupra „Ligei Națiunilor“ s'a realizat numai ceea ce se știe. În perspectiva istoriei, individualitatea lui Woodrow Wilson va ieși desigur într'o lumină nepărtinitoare. Până atunci, necrologul este respectuos și recunoscător.

Intre amici. Cunoscutul incident dela biserica bucureșteană Cuibul cu barză, despre care s'a scris acum câțva timp în paginile *Tărei Noastre*, era cât pe aici să devină punctul de plecare al unui grav conflict între partidul național și protectorii săi: d-nii Iacob Rozenthal și Albert Honigman. Un curajos redactor al ziarului *Patria*, desigur fără știrea fabricii „Renner“ și fără aprobarea băncii „Marmorosch-Blank“, a îndrăsnit să conteste dreptul antreprenorilor de mașini rotative dela *Adevărul* și *Lupta* de a se amesteca într'o chestiune de credință a creștinilor români ortodoksi.

Articolul cu pricina vorbea neted:

— „Suntem într'u atât de îngăluitori ca să respectăm legea mozaică sau pe cea mahomedană. Dar întrebăm: pentru ce gazetarii evrei nu au același respect față de religia creștină? Pentru ce merg cu provocarea până acolo încât am putut ceti într'un număr de Crăciun al unui ziar din București și sub o iscălitură îndulcită cu miere, că morala lui Christos a dat faliment?“

Această întrebare temerară, n'a rămas fără răspuns. Iscălitura „îndulcită“

cu miere" era a d-lui Emil D. Fagure, unul dintre stâlpii de hârtie ai partidului național, iar d-l Emil D. Fagure s'a supărat, foc, somăn pariidul național să se explice și amintindu-i că dacă lucrurile stau așa, „să nu mai tragă foloase" de pe urma unei presei pe care o disprețuiește. *Adevărul și Lupta* erau, adică, gata să retragă binevoitorul lor concurs oferit comitetului de-o sută dela Cluj, iar d-l Brauer-Graur se pregătea să treacă definitiv de partea dlui Octavian Goga.

Din fericire, lucrurile s'au potolit. D-l Iuliu Maniu și-a cerut scuze, a asigurat pe bunii săi amici că lucrui n'are să se mai întâmple și a trimis vorbă d-lui Radu Dragnea dela *Patria* să nu mai pomenească nici un cuvânt despre evreii din presă! Bine că s'au aranjat lucrurile... Ce era, Doamne ferește! dacă se supăra domnul Brănișteanu?

Altă broșură! — Poșta română ne-a făcut zilele acestea o surpriză. Ne-a adus o scrisoare dela d. Onisifor Ghibu. Cunoscutul profesor de pedagogie dela Universitatea din Cluj și distinsul locatar chipirgiu dela „Casa învățătorilor" ripostează, și nu prea, în chestiunea burselor studențești de pe vremea Consiliului dirigent. Zice, adică, d. Onisifor Ghibu: „Deoarece răspunsul la aceste articole (articolele apărute în *Țara Noastră*. N. R.) este întemeiat pe o mulțime de documente și deoarece în forma aceasta el a luat proporții cari depășesc cu totul spațiul pe care mi l-ați putea pune la dispoziție în coloanele revistei dvoastre, vă rog să bifez voiți a lua act că răspunsul îl voi da în ziarul *Patria*, de unde el se va extrage și în broșură."

Așa și facem. Luăm act că d. Onisifor Ghibu, într'o chestiune atât de simplă ca aceea ridicată de d. Octavian Prie are nevoie de „o mulțime de

documente", și așteptăm. Până acum, răspunsul n'a apărut în *Patria*. Poate că, între timp, el a mai crescut în proporții, depășind și spațiul pe care l'ar putea pune la dispoziție primitorul organ al partidului național. Rămâne broșura. Cu siguranță, broșura va apărea. Ar fi a 28-a pe care ar scoate-o dl Onisifor Ghibu. Întrebarea e însă: de data aceasta, cine plătește? Au mai rămas ceva fonduri din cele stranse în Basarabia? Mai sunt ceva burse studențești nedistribuite? S'a tălat de tot subvenția Teatrului național din Craiova?

Mister și cerneală tipografică! Vom vedea...

Binefăcătorii Ardealului. Ne mărturisim păcatul. Uitaseam că mai trăiește pe lumea aceasta și d. Ion Erdélyi, dulcele văr al d-lui Iuliu Maniu. Sosirca la București a monseniorului Seipel, cancelarul Austriei, ne-a adus aminte de discreta sa existență. D-l Ion Erdélyi a găsit nimerit acest diplomatic prilej, pentru a ne atrage atenția încă odată, asupra recunoștinței pe care i-o datorăm. Povestea e lungă, mișcătoare și plină de peripecii. Într'o scrisoare adresată ziarelor, fostul „ambasador" al Consiliului dirigent la Budapesta se laudă că grație unei fericite combinații, în care a intrat inițiativa sa, stăruințele d-lui Alexandru Vaida și intervenția monseniorului Seipel, pe vremea aceea simplu preot, guvernul din Viena a grațiat cinci români ardeleni condamnați la moarte, în fruntea cărora se găsea d. Zaharia Munteanu din Alba Iulia.

Noi cunoșteam până acum o altă versiune, în care nu se pomenea nici despre clementa „drăguțului de împărat", nici despre prieteneasca ocrotire al actualului cancelar al Austriei, și, cu atât mai puțin, despre milogeala

celor doi fruntași ai partidului național. Știam despre tragica osândă, care a planat asupra capului d-lui Zaharia Munteanu și a tovarășilor săi de suferință, dar eram încredințați că mântuirea lor a fost o consecință a prăbușirii Austro-Ungariei și că numai izbucnirea revoluției, nu mila Burgului din Viena, a împiedicat executarea lor.

Dar, d. Ion Erdélyi vrea să câștige încă un titlu de răsplătire publică, cași cum activitatea sa cunoscută n'ar fi de ajuns. Face rău d. Ion Erdélyi că ne reamintește de interesanta sa persoană. S'ar putea întâmpla să ajungem, dela monseniorul Seipel, până la afacerile „ambasadei“ de pe vremea ocupației românești din Budapesta unde dl Ion Erdélyi ne-a făcut de răs și pe noi, nu numai pe d-l Iuliu Maniu, dulcele său var...

„Cetățile melancoliei“. In foiletoanele puținelor gazete românești ce apăreau în Ardeal în timpul războiului întâlneam des versuri iscălite de dl Iustin Ilieșiu Erau cântecele unui adolescent. De-atunci, numele dlui Ilieșiu l'am citit tot mai des în coloanele ziarelor și revistelor noastre. A tipărit un volum de traduceri reușite din poezii maghiari, bine apreciate de întreaga presă. Acum ne surprinde cu un volum de poezii originale, intitulat *Cetățile melancoliei*.

În fața noastră avem un poet sceptic. Iluzia vieții noastre de astăzi e închisă în zidurile de aramă ale *Cetăților melancoliei*, iar aceste ziduri inspiră poetului imnuri în onoarea minciunii, care ne este mamă iubitoare tuturor. Doar noaptea ar mai rămânea pentru visuri; dacă n'ar fi devenit și ea de piatră. Putînd în gondola vieții, uneori suntem ispitii să scoatem accente de optimism, să iubim soarele și viața. Ne-am arunca inima în mare să se înec, dar marea, poate, s'ar

otrăvi. Nu mai sunt inimile de-acum ca cele de altă-dată. Tovarășul omului e durerea, care

„Cu noi alături e culcotă,
Ni-e perină la căpătâi,
Ea s'a născut cu noi odată
Și cu păcatul cel dintâi“.

Cerul iubirii e deasemenea întunecat. Câte-odată îl întunecă toamna, alteori norii urii, urmași de furtuni, și înfărșit destrăul, care tot mai mult înlocuiește simțirea adevărată.

Recomandăm călduros volumul dlui Ilieșiu. „Cetățile melancoliei“ sunt cele dintâi acorduri ale unui cântec pe care îl vom mai auzi. — s. p.

Labariștii noștri se bucură... Revista *Cuvântul Liber*, cel mai recent organ al dlui Iacob Rozenthal, constată eu mare satisfacție că în noul guvern al Angliei sunt 7 lucrători mineri, 1 proprietar de salon de bărbierie, 4 funcționari inferiori, 1 făcător de calapoade, 1 cismar, și așa mai departe. Și monitorul săptămânal al *Adevărului* adaugă, încântat: „Cei mai străluciți intelectuali ai Angliei pot sta alături de asemenea colegi pentru a dicta, poate, istoriei noi drumuri și orânduirii“.

Pricepeți cum stă chestia. Pentrucă și noi năzuim să fim europeni, pentrucă și noi ar trebui să avem, vorba lui Cațavencu, traivaiștii noștri, toți frizerii din România pot aspira să învețe bărbieria pe capul acestei răbdătoare și civilizate țări. Înfarșit, pentrucă dl Macdonald a luat priore colaboratorii săi un făcător de calapoade, trag nădejde de portofolii ministeriale și doctrinarii cubismului dela *Cuvântul Liber*.

Cum, adică? Noi să rămănem mai prejos decât englezii? Se poate?

Fapte diverse. Nu știm dacă urmăriți această rubrică banală a în-

tâmplărilor mărunte. Sunt acolo, de foarte multe ori, triste încheeri de viață, adevărate tragedii anonime, în cari se oglindesc dureri ale tuturor. Așa am citit deunăzi, la gazetă, în câteva rânduri reci, două știri asemănătoare, publicate în același loc. Căzul merită să fie scos mai la lumină. Două studențe de la Universitatea din București s'au sinucis, căzând jertfă în luptă cu sărăcia. Să mai depănăm firul imaginației noastre pentru a tâlmăci laconica dramă? Ne apare înainte întregul șir de umilinți, zilele lungi de foame, serile fără lumină, nopțile cu îngheț, mizeria care te strânge de gâtlee la doi pași de luxul de pe calea Victoriei.

Fapte diverse... Di Iacob Rozenthal se înregistrează într'un colț de gazetă, alături de coloanele unde se relatează „chip de roman-foleton greva foamei a comuniștilor” de la Jilava. E aci dovada eclipsei intelectuale? De sigur. E însă și o grozavă eclipsă morală, pe care o înregistrăm cu strângere de inimă...

Răsfoidind revistele... Cu o stăruință pe care nu ne putem opri de a o admira, d. colonel Bacaloglu, fost comandant al unui regiment de artilerie în Cluj, scoate mai departe revista de cultură *Celei Trei Crișuri* la Oradea-Mare. Cel mai nou număr poartă pe copertă reproducerea celebrului tablou al lui Grigorescu: „Semănătorul”; e o imprudentă evocare a revistelor de altă dată... Directorul-fondator al *Celor Trei Crișuri* culege totuși, în drumurile sale, interesante colaborări. Dl. I. Al. Brătescu-Voinești e un oaspe rar al publicațiilor literare. Din nefericire, *Sfaturile prietenesc* pe care-l trimite în capitala Bihorului nu e un dar bogat:

— „Părinți, puneți pe copiii voștri să învețe lucrul manual”, e o bună recomandăție. Dar, își găsea locul mai degrabă la *Foiaia Tinerimii*. Dintre poeziile adunate de ici și de colo, reținem caldul *Imn muzicii* al dlui Șerban Bascovici:

*„Tu vii din zare ca o pasăre de pradă
Și cazi pe inimile noastre muritoare,
Le smulgi cu ghiarele-ți de-argint sfârșietoare
Și le înalți pe toate'n spațiu să te vadă
Cum din vultur te faci privighetoare;
Și-apoi le lași însângerate'n gol să
[cadă“...*

Cronicele, destul de bogate. Din nefericire, nu se simte nicăeri, nici pulsația de cultură a locului unde apare această revistă cu nume regional, nici o hotărâtă directivă călăuzitoare.

— DIN Iorga publică în fruntea ultimului număr al revistei *Ramuri* din Craiova (N-1 3, 1 Februarie 1924) o convinsă pledoarie pentru o anume poezie „care n'are a face cu tehnica versului, nici cu truda rimei” dar în care, și prin care „ideia devine sentiment și sentimentul se cristalizează în idee”. De această poezie are nevoie și politica, mai mult chiar decât de „nisipul sterp al punctelor de program”. Restul numărului, cam sărac.

— În revista *Icoane Maramureșene* care apare la Satu-Mare, în numărul pe Februarie găsim câteva pagini, surprinzător de evocatoare, despre mânăstirea Bixad din Țara Oașului.

Cărți noul. Primim la redacție: *Originele civilizației și Evoluția societății*, vol. I, de Al. I. Alexandrescu, 180 pagini. Prețul 45 lei.

Cele două corăbii și alte cuvântări de părintele dr. Elie Dăianu, protopop și senator. Prețul 20 lei.